СЕКЦІЯ 2

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТРУ

Бей Сніжана Олександрівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

КАЗНАЧЕЙСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Казначейська система України є ключовим інструментом управління публічними фінансами та формування ефективного фіскального простору, забезпечуючи контроль за надходженням і цільовим використанням бюджетних коштів. В умовах реформування фіскальної системи та підвищення вимог до прозорості й ефективності бюджетного процесу казначейська система стикається з викликами, такими як недостатня автоматизація, фрагментарність управлінських механізмів і обмеженість стратегічного планування. Водночас модернізація казначейських процесів, впровадження електронних платформ та удосконалення нормативно-правової бази відкривають перспективи формування збалансованого, прозорого та стабільного фіскального простору в державі.

Казначейська система України є центральним елементом державного управління публічними фінансами, що забезпечує організацію, контроль та ефективне адміністрування бюджетних коштів. Її сутність полягає у координації руху державних фінансових ресурсів, контролі за законністю та цільовим використанням видатків, а також у підтримці прозорості та фінансової дисципліни на всіх рівнях бюджетної системи [1, с.16]. Казначейство виступає механізмом реалізації принципів єдності та централізації казначейського обслуговування, що сприяє підвищенню ефективності фіскального управління та зниженню ризиків нецільового використання бюджетних коштів.

У контексті реформування фіскального простору роль казначейської системи набуває особливої актуальності. *По-перше*, вона забезпечує стабільність бюджетного процесу, сприяючи своєчасному надходженню доходів та оптимальному розподілу видатків, що є критично важливим для формування передбачуваного та збалансованого фіскального простору. *По-друге*, казначейська система виконує контролюючу функцію, запобігаючи витратам поза межами затвердженого бюджету, забезпечуючи прозорість фінансових потоків та підвищуючи довіру до державних фінансів.

Крім того, казначейство виступає інструментом модернізації публічних фінансів, інтегруючи сучасні технології електронного адміністрування та автоматизовані системи обліку, що дозволяє підвищити оперативність

бюджетних операцій, зменшити адміністративні витрати та підвищити ефективність управління державними ресурсами. У процесі реформування казначейська система також сприяє інтеграції України у міжнародні фінансові стандарти та практики, що відкриває нові можливості для ефективного управління фіскальним простором та підвищення його стабільності.

Тому сутність і роль казначейської системи України полягають у забезпеченні стабільності, прозорості та ефективності бюджетного процесу, у контролі за використанням фінансових ресурсів, а також у модернізації та інтеграції фіскальної системи держави. Вона виступає ключовим інструментом формування сучасного фіскального простору, здатного ефективно реагувати на соціально-економічні виклики та забезпечувати фінансову стійкість держави.

В умовах повномасштабної війни росії проти України казначейська система зазнала суттєвих трансформацій, що обумовлені необхідністю оперативного реагування на безпрецедентні виклики фінансового характеру. Державна казначейська служба України стала ключовою ланкою у забезпеченні безперервності виконання державного і місцевих бюджетів, концентрації ресурсів на фінансування оборонних і безпекових потреб, а також соціальних видатків, критично важливих для збереження суспільної стабільності. Війна актуалізувала завдання щодо підвищення гнучкості казначейських процедур, зокрема спрощення механізмів проведення платежів, прискорення перерозподілу фінансових ресурсів і посилення контролю за їх цільовим використанням [2]. Водночас, під впливом воєнних ризиків зросла потреба у цифровізації казначейських операцій та розширенні можливостей дистанційного адміністрування бюджетних коштів для мінімізації загроз фізичного та кібернетичного характеру. Таким чином, війна не лише посилила навантаження на казначейську систему, а й стала каталізатором її адаптаційних змін, що спрямовані на забезпечення фінансової стійкості держави, прозорості бюджетних процесів та створення підґрунтя для подальшого реформування фіскального простору.

На сьогодні казначейська система України перебуває на етапі поступової трансформації, спрямованої на підвищення ефективності управління публічними фінансами та формування прозорого і стабільного фіскального простору. Система забезпечує централізоване адміністрування бюджетних коштів, контроль за надходженнями та цільовим використанням ресурсів, а також функції моніторингу виконання бюджету на всіх рівнях державної влади. Завдяки впровадженню окремих елементів електронного адміністрування та автоматизації бюджетних операцій зросла оперативність проведення фінансових потоків і частково підвищилася прозорість використання державних ресурсів.

Водночас казначейська система України, як ключовий елемент управління публічними фінансами, стикається з низкою комплексних викликів, що ускладнюють формування ефективного та збалансованого фіскального простору.

По-перше, системі притаманна недостатня автоматизація та цифровізація процесів, що обмежує оперативність бюджетних операцій, ускладнює контроль за цільовим використанням коштів і зменшує прозорість фінансових потоків. Впровадження сучасних електронних платформ залишається частково неповним, що створює додаткові адміністративні бар'єри та ризики затримок у виконанні бюджетних операцій.

По-друге, Казначейство України стикається з фрагментарністю управлінських процедур та недостатньою інтеграцією даних між різними рівнями бюджету та органами виконавчої влади. Це ускладнює планування та прогнозування фінансових потреб держави, а також підвищує ймовірність неузгодженості при розподілі бюджетних ресурсів.

По-третє, існують фінансово-економічні виклики, зумовлені коливаннями доходів бюджету, економічною нестабільністю та макрофінансовими ризиками, що впливають на платоспроможність держави та можливості своєчасного фінансування видатків. Додатково, демографічні зміни та структурні зрушення на ринку праці збільшують навантаження на систему казначейського обслуговування та потребують адаптації фінансових потоків до нових умов.

По-четверте, значною проблемою залишається недостатнє нормативно-правове забезпечення та адаптація до міжнародних стандартів. Фрагментація законодавства, відсутність єдиних методологічних підходів до адміністрування фінансових ресурсів та обмежена гармонізація з європейськими практиками створюють перепони для формування прозорого і стабільного фіскального простору.

Нарешті, казначейська система стикається з організаційними та кадровими викликами, зокрема низьким рівнем професійної підготовки персоналу, недостатньою координацією між підрозділами та обмеженими ресурсами для впровадження сучасних технологій управління фінансами.

Перспективи розвитку казначейської системи України тісно пов'язані з процесами модернізації публічних фінансів та формуванням прозорого, ефективного та стабільного фіскального простору.

Одним із ключових напрямів розвитку є цифровізація та автоматизація процесів бюджетного адміністрування. Впровадження електронних платформ, інтегрованих інформаційних систем та автоматизованих механізмів контролю дозволить підвищити оперативність бюджетних операцій, зменшити адміністративні витрати та забезпечити прозорість і ефективність фінансових потоків [3, с.22].

Другим перспективним напрямом є оптимізація управлінських процедур та інтеграція даних між різними рівнями бюджету та органами виконавчої влади. Це дозволить підвищити якість планування та прогнозування фінансових потреб держави, забезпечити своєчасне та цільове використання ресурсів, а також зміцнити контроль над виконанням бюджетних програм.

Третім аспектом є гармонізація нормативно-правової бази та інтеграція з міжнародними стандартами. Удосконалення законодавчих актів, уніфікація методологічних підходів та адаптація практик до європейських стандартів сприятимуть підвищенню довіри до казначейської системи, забезпечать прозорість фінансових потоків та сформують умови для стабільного формування фіскального простору.

Крім того, розвиток казначейської системи передбачає підвищення професійного рівня кадрів та вдосконалення організаційних структур, що дозволить ефективніше впроваджувати сучасні технології управління фінансами та оперативно реагувати на соціально-економічні виклики.

Таким чином, казначейська система України є ключовим інструментом управління публічними фінансами та формування ефективного фіскального простору, забезпечуючи контроль за надходженням і цільовим використанням бюджетних коштів, прозорість фінансових потоків та стабільність бюджетного процесу. Незважаючи на значний потенціал, система стикається з викликами, зокрема недостатньою цифровізацією, фрагментарністю управлінських процедур, обмеженою інтеграцією даних та потребою гармонізації нормативно-правової бази. Перспективи розвитку пов'язані з модернізацією казначейських процесів, впровадженням сучасних електронних платформ, удосконаленням управлінських механізмів та підвищенням професійного потенціалу кадрів, що сприятиме формуванню прозорого, збалансованого та стабільного фіскального простору, здатного ефективно реагувати на соціально-економічні та фінансові виклики держави.

Список використаних джерел

1. Kurganskaya E. The System Of The Treasury In Ukraine: Actuality And Prospects Of Development. *Research Papers in Economics and Finance*. 2017. Vol. 2(3). P. 15-22.

2. Русін В. М. Особливості функціонування органів державної казначейської служби України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. №47. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2154/2083 (дата звернення: 20.09.2025).

3. Микитюк І. С. Теоретичні засади цифровізації казначейства України. *Економічний вісник університету*. 2022. Вип. 54. С. 19-23.